

LEKCJA POWTÓRZENIOWA

Film "Katyń" — Andrzej Wajda

A-Level Polish | A2 | Przygotowanie do egzaminu

Reżyser	Rok produkcji	Gatunek
Andrzej Wajda	2007	Dramat historyczny

Jak pracować z tym arkuszem:

- Arkusz zawiera 7 sekcji z różnymi typami zadań.
- Zadania oznaczone [marks] odpowiadają formatowi egzaminu A-Level.
- Pytania otwarte i esejowe wymagają pełnych zdań po polsku.
- Klucz odpowiedzi dostępny u nauczyciela.

Imię i nazwisko: _____ Data: _____

SEKCJA A — Kontekst historyczny i tło zbrodni katyńskiej

Zadanie A1. Uzupełnij luki odpowiednim słowem lub datą. Wybierz z podanej ramki.

Słowa do wyboru:

1939 | NKWD | Kozielsku | 22 000 | 1940 | Niemcy | Stalin | 1990 |
Smoleńsk | Beria

- 17 września _____ ZSRR napadł na Polskę, realizując postanowienia paktu Ribbentrop-Mołotow.
- Polscy oficerowie byli przetrzymywani w trzech specjalnych obozach: w _____, Starobielsku i Ostaszkowie.
- Decyzja o rozstrzelaniu jeńców zapadła w marcu _____ na wniosek szefa NKWD, Ławrientija _____.
- Na rozkaz Józefa _____ rozstrzelano łącznie około _____ Polaków.
- Ciała ofiar grzebano m.in. w lasach katyńskich koło _____.
- W 1943 roku masowe groby odkryli _____. Przez dziesięciolecia winą obarczali ich Sowieci.
- Dopiero w roku _____ Związek Radziecki oficjalnie przyznał, że zbrodni dokonało _____.

Zadanie A2. Oceń, czy poniższe stwierdzenia są prawdziwe (P) czy fałszywe (F). Zaznacz krzyżykiem.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Po napaści ZSRR na Polskę do sowieckiej niewoli dostało się około 250 tysięcy żołnierzy i oficerów.	☐	☐
Egzekucje przeprowadzano jawnie, w ciągu dnia, metodą rozstrzelania przed plutonem.	☐	☐
Zbrodnia katyńska była celowym aktem eksterminacji polskiej elity intelektualnej i wojskowej.	☐	☐
Andrzej Wajda nakręcił film Katyń, ponieważ jego ojciec — zawodowy oficer — był ofiarą tej zbrodni.	☐	☐
Film Katyń był nominowany do Oscara dla najlepszego filmu nieanglojęzycznego.	☐	☐
Temat zbrodni katyńskiej był swobodnie omawiany w Polsce w czasach PRL.	☐	☐
13 kwietnia obchodzony jest w Polsce Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.	☐	☐

Zadanie A3. Uzupełnij chronologię wydarzeń. Wpisz brakujące wydarzenie obok podanej daty.

Data	Wydarzenie
------	------------

17 IX 1939	
Marzec 1940	
Kwiecień–maj 1940	
1943	
1944–1989	
1990	
17 IX 2007	Premiera filmu Katyń Andrzeja Wajdy

SEKCJA B — Znajomość fabuły i postaci

Zadanie B1. Dopasuj aktora/aktorkę do granej przez nią postaci. Wpisz nazwisko aktora lub aktorkę w prawej kolumnie.

Obsada do wyboru: Artur Żmijewski, Maja Ostaszewska, Andrzej Chyra, Jan Englert, Danuta Stenka, Maja Komorowska, Wiktoria Gąsiewska, Sergei Garmash

Aktor / Aktorka	Postać / Rola
Andrzej — rotmistrz 8. Pułku Ułanów	
Anna — żona Andrzeja	
Jerzy — porucznik 8. Pułku Ułanów	
Generał	
Róża — żona generała	
Maria — matka Andrzeja	
Weronika ("Nika") — córka Andrzeja i Anny	
Kapitan Popov — radziecki oficer	

Zadanie B2. Odpowiedz na pytania pełnymi zdaniami po polsku. [5 marks]

1. Dlaczego Andrzej (rotmistrz) odmawia przebrania się w cywilne ubranie i uciezki, gdy proponuje mu to żona?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Z czyjej perspektywy reżyser pokazuje zbrodnię katyńską w filmie? Dlaczego Wajda dokonał takiego wyboru?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Opisz scenę wigilii w obozie jenieckim. Jaki jest jej symboliczny sens?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Co oznaczał symbol orła bez korony, który pojawia się w filmie?

.....

.....

.....

.....

Zadanie B3. Ułóż w kolejności chronologicznej następujące wydarzenia z fabuły filmu.
Numeruj 1–6.

- ___ Anna ze łzami błaga Andrzeja, by przebrał się w cywilne ubranie i uciekł.
- ___ Niemcy odkrywają masowe groby w Katyniu.
- ___ Na moście spotykają się ludzie uciekający przed Niemcami i przed Armią Czerwoną.
- ___ Sowieckie władze wywożą jeńców z Kozielska na egzekucję.
- ___ Anna dociera do Krakowa i zamieszkuje u matki Andrzeja.
- ___ Temat Katynia zostaje zakazany w Polsce — władze komunistyczne twierdzą, że to zbrodnia Niemców.

SEKCJA C — Analiza i interpretacja

Zadanie C1. Przeanalizuj cytaty z filmu lub o filmie. Odpowiedz na pytania po każdym cytacie. [10 marks]

"Nie zrobiłem tego filmu po to, żeby mówić o przeszłości, ale żeby przypomnieć, że bez prawdy o przeszłości nie ma przyszłości." — Andrzej Wajda

a) Jak rozumiesz te słowa Wajdy? Co reżyser chciał osiągnąć filmem?

.....

.....

.....

.....

b) Jak cytata ten odnosi się do pojęcia pamięci narodowej?

.....

.....

.....

.....

"Film o indywidualnym cierpieniu, które wywołuje obrazy mające znacznie większą uczuciową pojemność niż historyczne fakty." — Andrzej Wajda

a) Dlaczego Wajda zdecydował się pokazać zbrodnię z perspektywy kobiet i rodzin, a nie żołnierzy?

.....

.....

.....

.....

b) Czy uważasz, że ta decyzja była skuteczna artystycznie? Uzasadnij.

.....

.....

.....

.....

Zadanie C2. Symbole w filmie. Wyjaśnij symboliczne znaczenie każdego z wymienionych elementów. [8 marks]

Orzeł bez korony:

.....

.....

.....

Krzyż / symbole religijne:

.....

.....

.....

.....

Scena wigilii / kolęda w obozie:

.....

.....

.....

.....

Figura Chrystusa okryta płaszczem żołnierskim:

.....

.....

.....

.....

Polska flaga rozrywana przez sowieckich żołnierzy:

.....

.....

.....

.....

Zadanie C3. Ocena postaw moralnych. Opisz postawę moralną każdej z postaci i jej konsekwencje. [12 marks]

Postać	Postawa moralna / wartości	Konsekwencje / los postaci
Andrzej (rotmistrz)		
Anna (żona)		
Generał		
Generalowa Róża		
Agnieszka		

SEKCJA D — Słownictwo kluczowe / Key vocabulary

Uzupełnij tabelę: podaj angielski odpowiednik pojęcia oraz własną definicję w kontekście filmu.

Pojęcie (PL)	English term	Definicja / Definition
zbrodnia katyńska	<i>Katyn massacre</i>	
pamięć zbiorowa	<i>collective memory</i>	
kłamstwo katyńskie	<i>Katyn lie / cover-up</i>	
eksterminacja	<i>extermination</i>	
elita intelektualna	<i>intellectual elite</i>	
obóz jeniecki	<i>POW camp</i>	
tożsamość narodowa	<i>national identity</i>	
propaganda	<i>propaganda</i>	
obowiązek moralny	<i>moral duty</i>	
pojednanie	<i>reconciliation</i>	
świadectwo / świadek	<i>testimony / witness</i>	
trauma historyczna	<i>historical trauma</i>	

SEKCJA E — Andrzej Wajda — reżyser i świadek historii

Zadanie E1. Na podstawie materiałów z lekcji odpowiedz na pytania dotyczące Andrzeja Wajdy.

1. Dlaczego film *Katyń* miał dla Wajdy wymiar szczególnie osobisty?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Jak Wajda opisał cel swojego filmu? Jakie było jego przesłanie?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wymień dwa inne filmy Wajdy dotyczące tragicznej historii Polski. Krótko je opisz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie E2. Wiersz Zbigniewa Herberta pt. "Guziki". Odpowiedz na pytania. [10 marks]

*Tylko guziki nieugięte
przetrwały śmierć świadkowie zbrodni
z głębin wychodzą na powierzchnię
jedyne pomniki na ich grobie*

*są aby świadczyć Bóg policzy
i ulituje się nad nimi
lecz jak zmartwychwstać mają ciałem
kiedy są lepką cząstką ziemi*

*przeleciał ptak przeptywa obłok
upada liść kiełkuje śluz
i cisza jest na wysokościach
i dymi mgłą katyński las*

*tylko guziki nieugięte
potężny głos zamkniętych chórów
tylko guziki nieugięte
guziki z płaszczy i mundurów*

— Zbigniew Herbert (Pamięci kapitana Edwarda Herberta)

a) Co symbolizują "guziki" w wierszu? Jaką rolę pełnią jako jedyny ślad po ofiarach?

.....

.....

.....

.....

b) Jak wiersz Herberta odnosi się do tematyki filmu Katyń? Jakie wartości są wspólne dla obu dzieł?

.....

.....

.....

.....

.....

c) Jakie emocje wywołuje wiersz? Jakich środków stylistycznych używa poeta?

.....

SEKCJA F — Przygotowanie do pytań egzaminacyjnych (40 marks)

Poniższe pytania są zgodne z formatem egzaminu A-Level. Wybierz jedno pytanie i napisz esej (ok. 500 słów). Najpierw wypełnij plan.

Pytania egzaminacyjne — wybierz jedno:

- Jakie jest znaczenie symboli religijnych pojawiających się w filmie Andrzeja Wajdy? [40 marks]
- Którzy bohaterowie filmu pozostali do końca wierni swoim ideałom? Swój wybór uzasadnij analizując postawy i zachowania przynajmniej dwóch bohaterów. [40 marks]
- Do jakiego stopnia można uznać Katyń za film historyczny? Uzasadnij swoje stanowisko analizując wydarzenia przedstawione w filmie.
- W jaki sposób Wajda ukazuje w filmie Katyń konflikt między prawdą a kłamstwem?
- Przeanalizuj powody, dla których reżyser przedstawia wydarzenia w filmie z perspektywy kobiet.

Wybieram pytanie nr: _____

Plan eseju:

Sekcja	Notatki
Teza / Thesis	
Argument 1	
Argument 2	
Argument 3	

**Zakończenie /
Conclusion**

.....

.....

.....

.....

Przydatne zwroty do eseju:

Wprowadzenie tezy	Argumentacja i wnioski
<i>W filmie Katyń Andrzej Wajda pokazuje...</i>	<i>Świadczy o tym scena, w której...</i>
<i>Kluczowym elementem filmu jest...</i>	<i>Z jednej strony... z drugiej strony...</i>
<i>Reżyser posługuje się symbolem..., aby...</i>	<i>Wajda podkreśla, że...</i>
<i>Film można odczytać jako...</i>	<i>Podsumowując, można stwierdzić, że...</i>

SEKCJA G — Samoocena i powtórzenie

Zadanie G1. Lista kontrolna przed egzaminem. Zaznacz, co już umiesz.

Umiejętność	✓	✗
Znam główne fakty historyczne dotyczące zbrodni katyńskiej (daty, miejsca, liczby).	☐	☐
Potrafię opisać i zanalizować głównych bohaterów i ich postawy moralne.	☐	☐
Umiem omówić symbolikę w filmie (orzeł, krzyż, wigilia, guziki).	☐	☐
Rozumiem, dlaczego Wajda pokazuje zbrodnię z perspektywy kobiet.	☐	☐
Potrafię napisać esej analityczny na temat konfliktu prawda vs. kłamstwo.	☐	☐
Znam pojęcie kłamstwa katyńskiego i jego konsekwencje.	☐	☐
Umiem odnieść film do wiersza Herberta "Guziki".	☐	☐
Potrafię opisać rolę muzyki (Penderecki) i zdjęć (Edelman) w filmie.	☐	☐
Rozumiem osobisty wymiar filmu dla Wajdy jako syna ofiary zbrodni.	☐	☐
Znam słownictwo kluczowe po polsku i po angielsku (pamięć, trauma, tożsamość...).	☐	☐

Zadanie G2. Pytanie refleksyjne — napisz krótką odpowiedź (5–8 zdań). [5 marks]

"Film Katyń to nie tylko historia, ale moralny obowiązek pamięci."

Opracuj tezę i trzy argumenty wspierające to stwierdzenie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SEKCJA H — Głęboka analiza tematyczna

Ta sekcja koncentruje się na najważniejszych tematach i pytaniach interpretacyjnych. Odpowiedzi powinny być rozbudowane i oparte na konkretnych scenach, postaciach i symbolach z filmu.

TEMAT 1: Katyń jako dramat narodu i dramat zwykłych ludzi

Wajda celowo nie nakręcił filmu z perspektywy historycznej panoramy, lecz przez pryzmat jednostkowych losów. Zbrodnia katyńska jest jednocześnie katastrofą całego narodu i osobistym dramatem każdej rodziny.

Zadanie H1a. Jak film pokazuje, że zbrodnia katyńska była katastrofą całego narodu? Podaj co najmniej dwa konkretne przykłady ze scen lub obrazów filmowych. [8 marks]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie H1b. Jak Wajda ukazuje dramat indywidualnych ludzi — nie jako statystyków, lecz jako ojców, mężów, synów? Omów na przykładzie co najmniej dwóch postaci. [8 marks]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie H1c. Dyskusja: Czy bardziej poruszyły cię sceny zbiorowe (np. kolęda w obozie, egzekucja) czy intymne (pożegnanie, oczekiwanie kobiet)? Uzasadnij, odwołując się do konkretnych scen. **[5 marks]**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Andrzej Wajda: "Film ukazujący do bólu okrutną prawdę, której bohaterami nie są zamordowani oficerowie, lecz kobiety, które czekają na ich powrót każdego dnia, o każdej godzinie, przeżywając nieludzką niepewność."

Jak ten cytat zmienia sposób, w jaki patrzysz na film? Czy zgadzasz się z tą interpretacją?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TEMAT 2: Granice uczciwego sumienia — bohaterowie wobec niemożliwych wyborów

Film Katyń stawia bohaterów w sytuacjach, z których nie ma wyjścia. Każdy wybór wiąże się z ofiarą — własnego życia, bezpieczeństwa bliskich lub własnego sumienia.

Zadanie H2a. Rotmistrz Andrzej odmawia ucieczki, powołując się na przysięgę żołnierską. Czy uważasz, że był to wybór moralnie słuszny? Przedstaw argumenty za i przeciw. **[10 marks]**

Argumenty ZA jego decyzją	Argumenty PRZECIW jego decyzji
.....	
.....	
.....	
.....	

Zadanie H2b. Czy postaci w filmie da się zamknąć w prosty schemat bohater / ofiara / zdrajca? Omów przynajmniej dwie postaci, które wymykają się jednoznacznej ocenie. **[10 marks]**

[illegible]

TEMAT 3: Kobiety jako ciche bohaterki — walka o pamięć i prawdę

Wajda świadomie przedstawił tragedię katyńską z perspektywy kobiet. To one — żony, matki, córki — są głównymi świadkami i strażniczkami pamięci.

Zadanie H3a. Uzupełnij tabelę, opisując rolę każdej z kobiecych postaci i jej sposób radzenia sobie z tragedią.

Postać	Jak reaguje na stratę?	Jak walczy o prawdę/pamięć?	Co ją wyróżnia?
Anna (żona Andrzeja)			
Generalowa Róża			
Agnieszka (siostra)			

Zadanie H3b. Czy kobiety w filmie są pasywne (bierne ofiary) czy aktywne (bohaterki działające)? Uzasadnij, odwołując się do konkretnych scen. **[8 marks]**

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

Zadanie H3c. Pytanie egzaminacyjne: Przeanalizuj powody, dla których reżyser przedstawia wydarzenia w filmie z perspektywy kobiet. [40 marks] — Napisz plan eseju. [40 marks]

Sekcja	Notatki
Teza / Thesis	
Argument 1	
Argument 2	
Argument 3	
Zakończenie / Conclusion	

TEMAT 4: Kłamstwo katyńskie — mechanizm, cel i konsekwencje

"Kłamstwo katyńskie" to jeden z kluczowych tematów filmu. Przez niemal pół wieku władze komunistyczne twierdziły, że zbrodni dokonali Niemcy. Każda próba mówienia prawdy była niebezpieczna.

Zadanie H4a. Na czym polegało kłamstwo katyńskie? Wyjaśnij mechanizm tej manipulacji — kto ją stosował, w jakim celu i jak długo.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie H4b. Dlaczego zakłamywano prawdę o zbrodni? Uzupełnij schemat — wpisz powody polityczne, ideologiczne i propagandowe.

Powody polityczne	Powody ideologiczne	Powody propagandowe
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

Zadanie H4c. Jak kłamstwo katyńskie jest przedstawione w filmie? Opisz konkretne sceny lub momenty, w których bohaterowie stykają się z oficjalną wersją historii i muszą zdecydować: akceptować kłamstwo czy walczyć o prawdę? **[10 marks]**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie H4d. Uzupełnij tabelę: jakie konsekwencje miało kłamstwo katyńskie dla poszczególnych bohaterów lub grup społecznych?

Kto / Jaka grupa?	Konsekwencje kłamstwa katyńskiego
Rodziny ofiar	
Polskie społeczeństwo w PRL	
Agnieszka (siostra oficera)	
Polska inteligencja i kultura	
Młode pokolenie Polaków	

TEMAT 5: Wizja artystyczna — jak Wajda przedstawia losy inteligencji i oficerów

Film Wajdy to nie tylko dokument — to dzieło artystyczne, które musi godzić prawdę historyczną z siłą emocjonalną opowieści. Czy ta wizja jest wierna rzeczywistości?

Zadanie H5a. Jak Wajda pokazuje, że ofiarami zbrodni byli w większości przedstawiciele elity intelektualnej i zawodowej Polski? Podaj przykłady z fabuły (postacie, zawody, symbole).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie H5b. Do jakiego stopnia można uznać Katyń za film historyczny? Uzupełnij tabelę.

Elementy HISTORYCZNE (fakty)	Elementy ARTYSTYCZNE / fikcyjne
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Zadanie H5c. Muzyka Krzysztofa Pendereckiego i zdjęcia Pawła Edelmana to ważne elementy artystyczne filmu. Jak wpływają na odbiór tragedii? Opisz przynajmniej jedną scenę, w której muzyka lub fotografia szczególnie cię poruszyła. [8 marks]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PYTANIE SYNTETYCZNE — do dyskusji lub jako zadanie domowe

"Film Wajdy jest zarówno hołdem oddanym ofiarom, jak i oskarżeniem systemu, który przez pół wieku uniemożliwiał żałobę i prawdę." — Omów to stwierdzenie, odnosząc się do wszystkich pięciu tematów z tej sekcji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....